

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 13

Tilleggsspørsmålnr.

Emne:

Oppskr. av: John, A. Imenes.

(adresse):

Fylke: Aust Agder

Herad: Lunde

Bygdelag: Førre Lunde

Gard: Imenes

G.nr. 78 Br.nr. 4

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Engkulturr.

1
 Den mytta eng og utslatter som mennene i
 vor leger. "Elke" var bruket som menneske
 her. Det var. Huset og, smie og fennvold
 Skrapstapp som rulleris for hoi og ringen Kro-
 lichen. Når dei slo for Elke og dei Kalle her.
 Ka dei Kortare fjær

Pyddjing.

2
 På slike Stader som utslatter brukte dei å ryd-
 ja bruket Kvit, laur og anva bruket. De gjorde dei
 tidlig var for gras og byrja å spira, Dungen
 med Kvit Kalle dei Kvitthaugar, Dei Kalle det
 å rydja bruk, rødd. Dei brukte helst Kvitthaugar,
 og dei strødd, ost og utover. Stein badder, Skore og
 små vort samla i små haugar og Kjørd bruk.

Moservallseeng.

3
 Var det eng som var moserotten brukte dei
 Skjette, men såo moss eller at brukte her. I alt
 det øst, Laget. Når dei brukte det og ost, Sadder dei
 Kvitthauger fra de måten ygg dei opp gras-
 flata. Fyrre i lida for Kvit gras fraell Kvit i

2
Lerutt, Lerutta dei heimeorda frø som dei samta
saman i løa. Det kunde bli god eng og detti frøet.

4

Mar og vasspuffeng, Vatning.

Det hevdte her i Landrut, att dei Lerutta o
veita hurt Vatnet i eldre tid frå utslåtan, Vatning
og eng var ikkje, Lerutta her bond og veit.

5

Gjødsling

Eng og utslått var i mi bygd gjødsla med
gjøssel. Det var helst Lerutt i gamal tid, Liell
attende til midten av 18 hundrad året. Dei toll so
mykje til bovan gjødsling som dei kunde avseja.

Det var smect Kuskøtt, dei Lerutta til stett
gjødsling. Her stert det var gjødsla herodde my-
kje Korleis enga var. Dei keltina ikkje. Her man-
ge lass dei Lerutta, men dei strøddi eit dynd lag
over heile engstykket.

6

Dei Katta stett eng, foeng "votta anva man-
nra enga har og ikkje. Her, her.

7

På mange gardar i Landrut, hadde dei det stett,
att dei hadde landrum og han var Solus laga
att dei kunde leia herde utover. Dei grov gref-
ter for å leida launet utover, da uthusa i ga-
mal tid var ty vart lag i hestst held.

8

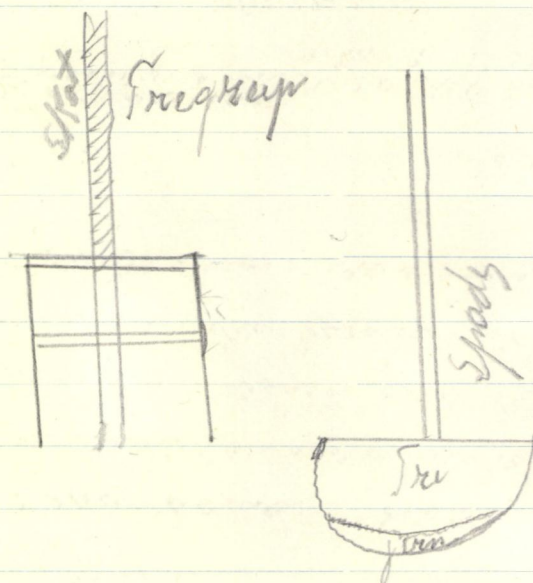
Ein gjødsla enga om hausten, somme seidskapur
vart Lerutt vid åtteng, gjødsling. Her dei Kågrde ut
gjødsla, var der jaunt ein i, mellinga, som
hadde lassid ferde til den mannen som Kågrde
ut gjødsla Kon eller mest lass. Gjødsla vart lag i
flarseligi hanga frå frastely, vobant so den
som Gjødsla gjødsla kunde rettlo over med Epke

2963

3

dinga. Det var med Krivonen på gården som
 spredde gjødsla på åkeren. Redskapene der
 brukte for 1870/80' sag salus ut;

Det var for 1870 Redskapene sag stett ut. Det
 var Fingrup og heime medde jerngrup. Plogen
 var med det styre og åsen var so tre rind jern-
 Veltfjøl og ristill. Harva var ei tuffenda dra-
 fard uten styre. Spaden var av tre med heime-
 smidd spjosen. I var staks Lunden i Pedal var
 var dei først, som flett rull harv stett tid
 Skapet kom i 70 åra og gjelt tillius på
 garant, i legde. Var noen spurte. Var om
 å på lam harv. Svare han: "Når bi har
 brukk å Ramn hin på å." I den tida hadde dei
 bare skjulsrogn som dei kalla for "Bure-
 rogn". Sliden var so flanda. Var det var lang.
 Der brukte dei drau framme å Røyra i.

Dei hadde eitli Kettingar, men brukte bare
 reip å juro med og for å på det god og fast
 brukte dei Riler til å slå emunder reip. I.
 Sluttet os 70 åra var det enfelt. Som brukte
 rullgrind eller forrogn.

Det har voru leutla her intil voru dagar.

Dei gjord. det so mange arbeidur for å spare
frå vinterhøist. På skydag. eller beita dei
illt. Dei var red for å bydelegga den nye,
grasbeiden.

10

Engleitung har voru leutet intil dei sist,
sides her. Helt i Övre, Landvitt. No fører
dei frå dei store gardam Kreatur inni, slepp
dei beite ut litt om våren for å kett frå beina

11

Etter engleitung spreiddi dei gjødsla etter dyra
utover, det var helt om våren. Dei leutla helt greip
til å spreiddi gjødsla. Dei leutla illt. Blitt reidslap
her som meind

12

Oppi i Landvitt overvatta Kråten ute når
det var godve og varmt eller kodd dei frå
mange gardar sumer gjød. Dei leutla fand
den gjødsla til å spreiddi utover utslåttene
Gjødsla var spreidd ut om våren

13

Dei leutla illt innbegging her, men
dyra overvatta vanlig i sumerfjæset, der som
dei illt som før meind lag ut frå felt.

14

Ervingang eller Erving

Var illt. leutla her so lengt og kann onnemst.

15

I gamal tid, når der var varsla levain eller
andra udyr, arbeida dei motte som dei Kalla
"dei skrella" som var laga av jord og støttel
so la dei ut. "Åt" der dei velt beinene veldi

Koma. Opvingo or Skrella feilla lilla ul mol-
ätel, der lag dei og frassa frä og bor Skiffleis
116

Nar Björnen kom og tott fra ä riva dett dei
dei hadde lagt over ätel, og var i best. arbeid
Skallt dei, og dei matt vera vegg fra hande,
Skallant dei Kund. dei vera farley for lius
117

Opvingen feill mat nar han kom med
Böleugen til sumerfest. Det var jamnat
flattbröd og var det gjelde husbondes folk. Van-
ka der leffelling med godt smär og kamast
frä
118

Stille sauffos utan golv var itllk. skutta
her
119

Kvi var brukke her i gamal tid, det
fyder ein stod dei hadde kuttet emne.
Kvi trodij var her brukke som stadnamn
frä ut eng Skiffli.
120

Fyrer i gamal tid hadde dei innegjed slätt,
marst, men det er itllk. brukke i vor tid.
Det var slut med det i slutten av fyre år
hundrod, det er jamt slut med stälkblotten no
121

Enga var gjödsla mykje med ostlo som
innheld dei min erallt. Skaffet dei skuffe
dei, dei strödde ostla ut over engo om heus-
den etter tröid var avstige.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 12

Fylke: Aust Agder

Tilleggsspørsmålnr. -

Herad: Lunde

Emne: Gamal engkustur

Bygdelag: Øvre og nedre

Oppskr. av: John A. Gundersen

Gard: Gunde

(adresse): Lundebrøst

G.nr. 78 Br.nr. 4

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *Etter eiga røynsle*

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Gamla engkustur SVAR

Ja, hjå oss nyttas ein ora engkustur. I se årstid var
 det ei gulling for herad, og graver, høit d. 14. år
 eng. Finare høi Kalle me. Eghøg. Finare høi Kalle me. Eghøg.
 I se årstid var det ei gulling for herad, og graver, høit d. 14. år
 eng. Finare høi Kalle me. Eghøg. Finare høi Kalle me. Eghøg.
 I se årstid var det ei gulling for herad, og graver, høit d. 14. år
 eng. Finare høi Kalle me. Eghøg. Finare høi Kalle me. Eghøg.
 I se årstid var det ei gulling for herad, og graver, høit d. 14. år
 eng. Finare høi Kalle me. Eghøg. Finare høi Kalle me. Eghøg.

På mange stader i utblått, var det vanstellig å bli, stult
 og berre dei i seg, her, men Korte "jener" for det var det
 Svært deint, og vanstellig å få alt med seg. Eit se årstid
 held gamal eng som hadde leg. år etter år og eit se årstid
 heldt.

2.

Rydjing

Det hevdi at det var ei gulling for herad, og graver, høit d. 14. år
 eng. Finare høi Kalle me. Eghøg. Finare høi Kalle me. Eghøg.
 I se årstid var det ei gulling for herad, og graver, høit d. 14. år
 eng. Finare høi Kalle me. Eghøg. Finare høi Kalle me. Eghøg.

haugam bli spreidd utover åttoten so lang! dei rakk.
 all stein og anno t. d. suvar som hadde komne opp samla
 dei saman, stino høyrdi dei bund og jorde i suvar, kalla
 dei bund og spreiddi utover samann mid gjødsla

3

Mosevasseng.

3 gamal tid som eg hee høyrde nokon om tatt dei mase
 vass og hadde heimavla gras fri ut over stykket. Dei brukte
 heimavla fri for den tida dei bund. Så høyrde gras fri.

Dei samla dei i lora mase høvd vart oppbrutt, hadde dei i
 sellet, men det blei ille, kento stross, så det som vart sam-
 la var ille og var kvalitet.

4.

Myr og Vassull eng, Vatning.

3 eg har høyrde at dei grava somi greftes for å leia vatnd
 burt fra vassull eng i gamal tid, dett gjøtt hilt for eg
 opp i overbyggda. At dei brukte Vatning av eng i sam-
 band mid gjødsling har eg ille, hilt molle over her.

5-

Gjødsling.

Det var ille i gamle dagar at dei gjødsla eng og
 utblatta mid Vintergjødsl. Å tid festi det er ille, så
 greit, men eg hee høyrde at fra lang tid attendi brukte
 i brukinga av 70-80 åri brukte dei stilt framgangs måte.

Dei brukte om lag ein fjetti part av Vintergjødsla til
 enggjødsling. Den gjødsla som vart bruket var både
 kve og sauvgjødsl. Det kom mykje av fra storketter
 av stykket. Dei brukte mykje i høyra "Kautlaun" utover
 stilt utblatta. Det hadde eg så, at dei hadde ille, ser-
 hilt/ Kommet som dei samla lanet i, men det var
 samla uten for dyktig, gjødsl hangen i mittinga, da
 tatt dei og fylte dei i tander og høyrdi dei ut over engstykket.
 Har mange lat dei redno for kvart engstykket er ille,
 godt i ligga molle Velt om.

6

Dei hadde eit berstelt manns for seg som stant gjøddela
med Vindergjøddel, dei Kalla dei "Høyron" 2 hord fra stekt gjøddela
eng Kalla dei "beord for"

7

4 gamal tid har eg høyrde at det var stanteg i Selja
hvor foral ee gjøddel stuld. mykje godt ar dei herda som
sei eg ut fra utburt. På Bersteda i Landvett leukka dei,
det, men det var i gamal tid, det er blitt meir og meir an-
leggs no. Eg høyrde at dei leukka manns "Falling"
Dei groe groffer for at den sigel stuld. Egreida sig del
utover engstykkel. Dei lo gjøddelstrangam i loakk. hold
for at sigel fra haugron stuld gjøddela eng stykkel
som lig sidan for.

8

Ein gjøddela engs om Væren og dei mytlo dei same tid
stloperen som sid aller gjøddeling. Dei høyrde hestet ut
når det var eit snølog fra alleren. Dei leukka tru stluf-
fer i gamal tid og stengte gjøddela ut over alleren. Dei leukka
og lo dei greip med 4 hunder ut i spise mættla ut, men i
80 ára Horn jerngreip i leukka. Her var bygd. boneda her
i Landvett som laga stlle. 3 bykjenge ar 90 ára Horn
meire modern reidstlop i leukka, og eg trur nok at Land-
vett var ein av bestemene i Aust Agdes som var dei først,
som leyste med modern reidstlop

9.

Det var mykje leukka og lo hudyra beito engmatt og ut-
stället, når det var knapp med for om væren, da var dei nøys
til det, men dei gjøddela leukka når det var snangrogs.

Um Væren høyrde dei gjøddelvatnet ut i store fjønder, der var
sokleis laga at haldet der gjøddelvatnet rann ut var motta stort.

Så slog dei ein mulling uten for haldet i lønne, så gjøddelvat-
net blunde Egreida sig vel, utover når dei høyrde. Det kan
eg meirast som ung gut fra fast gard. Det var fra ein
stilde, gardu engstykkel som aldrig var beik, Det var hilt

en gyltelle som var meiri i matet som dei syte med å la
deprene, knaugnaga.

10.

Engleite, er itly, enna gill ar brull, men for etorke-
delen er det blut med eng leite, etter som det gjellde og til
meiri moderne vakkell brull

11

Ein speid, den gjødde som syra la etter seg fra
leite, Ein brulle ei meiri, leiddinne og reip til det brull
og det itly, ar at det hadde nokke berlige seidel og pille
som med her.

12.

Når det var sumartid overvatte itebura och på borden,
om haustu brulle dei sumartid, og dei gjord. seg ar
le ar den gjødde som vad opvanta i sumartid,
dei hadde som regel itly, meiri en vil sumartid
gjødde vad speid, ut over so lid seg på boren, at det
var ei smidde på itlyen. Vid tising, ar den kellea dei
på, at den fegle bota som kom, ar. Ennen brava var
til had, så herda brungde seg betur mid i vordde.

13.

De hadde fleire bladet gjord som ein enarhegning som
deya vad enarhegning i. Dei hadde det ein Kori.

14.

Grindgang eller Koring.

Det var itly, hendt her at enarhegningens Rendi flyttes
dei var heldt brulle på utblatter det deya heldt til mat
sam dag. Det var brulle å jaga deya en i Koring,
Det same det gjord med dei andre deya, sjetlyt det
til i Koring, flytte anantvar dag etter sam gamli, fall
Rendi forteli.

15.

Det var sett opp stolpar som var teamanne med så det stod
stott so blei viggene lette mid bord, ein frakk og opp
ning så deya greit Rendi Ronna en. Det hadde grind-

Reia. Grunden var hallet berukka frá utblöttum. Gjødsla
var spreidd ut over, nær grunden, var flekka. Einn lokilla
greip til á spreidda gjødsla. No fændur der eitth, gjerd-
ganger snar, i var leggd. Dei blutta mynd del; 90 ára

16

Í den tíða björmen og Vargen heyrja gjerdur del blundum
datt og gardsmátt. Det var hallet vid midnat og til
frá morgun tíða

17

Ja, þann og all þess dagt. Lög fæll frá datt. Dei laga
motta þom dei kalla ei „Stelli“ þom var leggd upp av
Stenger þom var sett und laur þó det sag ut þom ein ma-
derklig þrang þar at eitth, björmen hettur Vargen Stelli
falla mistant. Det er mig þar at all frá ein gart i
övrebyggda lög to nabos frá datt i dennu Stelli.

Dei þar þandi om, at dei Stelli Stjota þeggi und ein
gong. Þjórnur þom om lag midnatts þil og Stelli. Til á
þessa eit átt frá grinda. Uheldigur fæll den einu dag-
Stelli og lokilla av fortidlig og björmen frá flutt i lau-
sprang. Manden haddi Stelli þó frá handu at þau eitth
haddi ráða björmen. Det blei Stelli mid Vattelasta, den
sist. björmen ein þan mennast lelei Stelli i Stellinga
av 80 ára

18

Stjuringen fæll mat nær þau haddi Slapp ein lre-
tura. Nær det var lora fæll þan haddi þos fæll þau
flabrot mid þeim þom og mynd, þess var til,
brutt i gamla tíða. Eitth þar det eg mitt den behan-
ling þjuringen fæll.

19

Flyk þar þau þjótt utan golv þom þund. Flyk þat þau
og eitth þjóst motta þom þau.

20

Ar dei mennungar þvar á þen þann ut i ord þolla þrutta me ardu
Stól. Det þydet - eitth me menning ein þom lag av fæll og

Heopis. Mi Kalle ofte får her en i reiso tilstøtt. Eg hev
aldrig hørt at det tyder som manna på ein ålter eller eit eog-
sdy 1813.

21.

Ettersom gamle folk? fortel hadde dei innogjerd stæll-
mark frå bakka i gamle dagar. Stællbrude her og høet
nemnd av gamle folk. Det er jant stult med stællbløtt
no det er for tungvordt legg for langt frå gorden. Fortel
dei gjødde stællbrude her og eit kj. greie frå

22

Eg hev aldri hørt anno her om at dei brukte hest-
dyr gjødde. det gjødde på almindelig måte, med å køyte
ut og spreide gjødde ut med dei vanlige reidslapp som
dei brukte i gamle tid.

Jonas Amund